

PEDAGOGIK TAKT O'QITUVCHINING ZARUR QOBILIYATI SIFATIIDA

Abdurahimova Mavluda Xakimovna

Chortoq tumani 43-sonli umumiy o`rta maktab o'qituvchisi
Namangan, Uzbekistan

Pedagogik faoliyat muvaffaqiyatining zaruriy sharti bu bolani o'zi kabi qabul qilish, o'zaro sherikning boshqa tomonini qabul qilishdir. Bardoshli o'qituvchi, bolalarga nisbatan o'z xatti-harakatlarini shakllantirishning maxsus taktikasi tufayli katta samaraga erishadi. Zamonaviy maktabda o'qituvchining shaxsiyatining roli sezilarli darajada oshib bormoqda. Zamonaviy maktab oldida turgan muammolar — millatlararo munosabatlarning asoratlari, aholining “boy va kambag'allarga” tabaqalanishi, boshqa e'tiqodli odamning murosasizligi va boshqalar, bag'rikenglik sohasidagi tadqiqotlarga amaliy qiziqishni izohlaydi.

Shubhasiz, amaliy ahamiyatga ega bo'lganligi sababli, tolerantlik muammosi turli fanlarda o'rganilmoqda. Masalan, tadqiqotning falsafiy asoslari A.I. Ilyina, Yu.A. Ischenko, V.O. Tishkova, I.B. Hasanova, V.M. Zolotuxina. Ular bag'rikenglik muammosini ijtimoiy hayotning ko'p qirrali tabiatini tan olish va hisobga olishda boshqa odamlarning fikri, xatti-harakati va e'tiqodiga nisbatan tolerant munosabatda bo'lgan dunyo bilan faol o'zaro munosabat shakli sifatida ko'rib chiqadilar. Bardoshlik bu muloqotning amaliy me'yor bo'lib, insonning o'zini o'zi belgilashi, uning faoliyati va muloqotdagi yaxlitligi bilan bog'liq. Pedagogik faoliyat tabiatda ko'p tarkibiy va ko'p bosqichli bo'lib, asosan boshqa shaxsning rivojlanishiga qaratilgan. U to'rtta asosiy funktsiyani bajaradi: konstruktiv, tadqiqot, kommunikativ va aks ettiruvchi.

Pedagogik faoliyatda N.B. Avaluev o'qituvchining kasbiy faoliyatining to'rtta maxsus turini aniqlaydi: tashkiliy va boshqaruv, o'quv, o'quv va uslubiy.

O'zaro munosabatlarda namoyon bo'ladigan pedagogning shaxsiy xususiyatlari sifatida pedagogik bag'rikenglik nuqtai nazaridan o'qituvchining kasbiy faoliyatining ikki turi eng qiziqarlidir — bu o'quv va tarbiyaviy. Ushbu ikkala faoliyat ham talabalarning mazmunini turlicha bo'lgan qo'shma tadbirlarni tashkil qilish va amalga oshirish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

Ushbu faoliyat turining o'ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Faoliyat maqsadi, mazmuni va uni tashkil etish usullari;
- O'qituvchi va talabaning faoliyatida qatnashish sabablari;
- O'qituvchining talabalar bilan pedagogik o'zaro munosabati tabiati va uslubi;
- O'qituvchining talabalarga munosabati;
- Talabalar va o'qituvchilarning shaxsiy faolligi darajasi.

Ta'lim va o'quv faoliyatini o'qituvchining kasbiy faoliyat turlaridan biri sifatida ko'rib chiqsak, nafaqat ushbu turdagi faoliyatning xususiyatlari va naqshlarini o'rganish, balki ta'lim va tarbiya natijalarining tabiatini aniqlash kerak. kommunikativ va pedagogik bag'rikenglikning yuqori darajasi umumta'lim maktabi o'qituvchisining pedagogik faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradi va kasbiy jihatdan muhim sifat hisoblanadi.

Ushbu bag'rikenglik darajasi turli xil shaxsiy xususiyatlar bilan ta'minlanadi, buning natijasida yuqori darajadagi pedagogik bag'rikenglikka ega bo'lgan o'qituvchi shaxsining tipologiyasini aniqlash mumkin.

Pedagogik bag'rikenglikning yuqori darajasi o'zaro sherikni munosib idrok etishni ta'minlaydi, bu esa o'z navbatida o'qituvchining kasbiy faoliyati samaradorligini oshiradi. Taklif etilayotgan trening sizga

---

kommunikativ va pedagogik bag'rikenglikni shakllantirishga imkon beradi, ushbu trening pedagogik universitetning bir guruh talabalarida sinovdan o'tkazildi.

Pedagogik bag'rikenglikni shakllantirish modeli 5 bosqichni o'z ichiga oladi: tayyorgarlik, xabardorlik, qayta baholash, harakat, aks ettirish. Shu bilan birga, bag'rikenglikni rivojlantirish yaxlit yondashuvga asoslanishi kerak va tolerantlikning tasodifiy-situatsion namoyon bo'lishidan, mumkin bo'lgan bag'rikenglik munosabatlarini tan olish orqali, kichik guruhdagi do'stona munosabatlarga, ulardan kichik guruhga qadar bo'lgan harakat sifatida ko'rib chiqilishi kerak. o'quv guruhidan tashqarida bo'lgan bag'rikenglikni shakllantirish, shaxsning o'zini takomillashtirishga tayyorligi.

O'qituvchining taktikasi darsning barcha bosqichlarida zarurdir. Talabalar bilimlarini tekshirish va baholash paytida uning xatti-harakatlariga alohida e'tibor berish kerak. Bu erda o'lchov talabaning javobini tinglash qobiliyatida ifodalanadi: javob mazmuni va shakliga diqqat bilan qiziqish, talaba duch kelgan qiyinchiliklarga duch kelganda o'zini tutish. Barcha talabalar diqqat bilan, hurmat bilan, tinglashlari mumkin bo'lganlarga javob berishni yaxshi ko'radilar. Shu bilan birga, javob, tabassum, bosh baqirish bilan javob berish vaqtida qo'llab-quvvatlash muhimdir. Baholash vaqti ham muhimdir. Pedagogik baholash psixologiyasini qiziqarli o'rganish B. G. Ananyev tomonidan olib borilgan bo'lib, u maktab o'quvchilarining zaif javoblarini asosli baholashning yo'qligi keyingi bir necha oylar davomida talaba o'qituvchining savollarini tushunishni to'xtatib qo'yishiga olib kelishi mumkinligini ko'rsatdi, chunki u ishonchsizlik tufayli u yana so'rashni va takroriy savollar bilan jim bo'lishni o'rganadi. . Muallif isbot qiladiki, shak-shubhasiz salbiy fikrlar ijobiy ma'noga ega va kelajakka xos xususiyatlarga ega bo'lishi kerak. Xushmuomalalik bilan o'qituvchi talabalarni doimiy ravishda kuzatib borishi, ularning har bir harakatlarini nazorat qilishi shart emas. Uning talabaga bo'lgan munosabati ishonchga asoslangan, uning aloqasi maxfiy.

Pedagogik takti o'qituvchi tomonidan o'quv vositalaridan foydalanishda namoyon bo'ladi. O'qituvchining metod va usullari eng maqbul, nozik tarzda qo'llanilishi kerak. Haddan tashqari xayolparastlik teskari reaksiyaga olib kelishi mumkin: haddan tashqari talabchanlik — itoatsizlikka, haddan ortiq bo'ysunmaslik — qo'pollikka.